

Motion till riksdagen
2024/25:1928

av **Andrea Andersson Tay m.fl. (V)**

Hållbart och rättvist fiske

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Bakgrund.....	3
4	Fördelningen av fiskekvoter.....	4
5	Trålgräns och fiske i marint skyddade områden	5
6	Bottentrålning.....	7
7	Fasa ut skadliga fiskemetoder och premiera de skonsamma	8
8	Strömming.....	8
9	Lax	9
10	Inför förbud mot ålfiske	10
11	Effektivare fiskeövervakning.....	10
12	EU:s fiskepartnerskapsavtal.....	11

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över systemet för fördelning av fiskekvoter i syfte att yrkesfisket ska bedrivas ekosystemanpassat och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en omarbetning av systemet med individuellt överförbara kvoter (ITQ) för stärkta regionala kvoter där en större del av fångsten går till humankonsumtion, inom ramen för ett ekosystembaserat fiske, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett förbud mot icke skonsam bottentrålning inom EU och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för att begränsa bottentrålning i tid och rum för svenskt och utländskt fiske till de områden där det gör minst skada för ekosystemen och inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som fasar ut skadliga fiskemetoder samt premierar passiva fiskeredskap och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör begära specifik rådgivning från Internationella havsforskningsrådet (Ices) gällande strömmingens olika lekbestånd för att säkerställa strömmingens reproduktionsförmåga och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen på EU-nivå bör verka för ett stopp för storskaligt fiske efter strömming och skarpsill i Östersjön, med undantag för småskaligt, kustnära fiske, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att stoppa överföringen av fiskekvoter på lax från ett år till ett annat samt att göra nödvändiga förändringar för att det ska vara möjligt att snabbt begränsa yrkesfisket om beståndet är i dåligt skick, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett förbud mot riktat fiske på ål och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU inför förbud mot riktat fiske på ål inom EU och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktionsavgifterna för överträdelse av regelverk gällande fiske bör höjas så att de blir ekonomiskt kännbara för de fartyg som bryter mot reglerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU i stället för fiskepartnerskapsavtal med tredjeländer ska ge stöd till lokalt hållbart fiske i dessa länder och tillkännager detta för regeringen.

3 Bakgrund

Sverige har som övergripande mål att våra havsområden, sjöar och vattendrag ska uppnå ett gott miljötillstånd där organismerna i vattnen är välmående och resurserna nyttjas uthålligt. Ett flertal av de svenska miljökvalitetsmålen fungerar som redskap för att nå detta tillstånd i våra vattenmiljöer. Dit hör bl.a. Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag och Ett rikt växt- och djurliv. Inget av dessa mål uppnåddes till 2020, vilket var ambitionen när målen antogs. Inget av dessa mål bedöms heller kunna nås till 2030 med nuvarande utveckling.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) konstaterar att trots ett omfattande och långvarigt åtgärdsarbete för en bättre havsmiljö finner man fortfarande många tecken på att miljötillståndet i Nordsjön och Östersjön inte är tillfredsställande. De största problemen är kopplade till övergödning, farliga ämnen, fysisk exploatering och fiske. Samtidigt ökar påverkanstrycket från en mängd näringar. Visserligen minskar gamla miljögifter i djur och växter men det har i stället tillkommit nya. Den svåra problematiken med omfattande syrebrist och döda botten i Östersjön består. Östersjön är också starkt påverkad av övergödning och överfiske. Mikroplaster påverkar jordens samtliga marina miljöer och ger negativa effekter även i Sveriges havsområden. Havet påverkas också av den pågående klimatkrisen, som bl.a. orsakar havsförurning. Miljöproblemen i havet är alltså många och delvis av olika karaktär beroende på var i Sverige man befinner sig. I motionen Minskad övergödning (mot. 2022/23:1247) har Vänsterpartiet lagt fram en rad förslag för att minska problemen med övergödning i svenska vatten. I motionen Vardag fri från skadliga kemikalier (mot. 2023/24:991) presenterar vi förslag för att begränsa utsläppen av skadliga ämnen till miljön. Vår politik för att stoppa klimatkrisen sammanfattas i motionen med anledning av skrivelse 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (mot. 2023/24:2815). I motionen Cirkulär ekonomi (mot. 2023/24:438) har vi lagt fram förslag för att minska mängden plastföroreningar. I Vänsterpartiets följdmotion på regeringens proposition 2023/24:156 Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske föreslår vi en rad ytterligare förslag för hållbart fiske och levande hav.

Målet för både Sveriges och EU:s gemensamma fiskeripolitik är att fisket ska bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt som bidrar till att uppnå god miljöstatus samt att det ska bygga på vetenskapliga bedömningar av de resurser man exploaterar. Många ekonomiskt viktiga fiskarter vandrar över stora områden och är inte bundna av gränser för nationella fiskezoner. Därför krävs fungerande internationellt samarbete för att kunna uppskatta storleken på sådana bestånd. Detta samarbete sker inom Internationella havsforskningsrådet (Ices) med biologer från alla kustländer runt Östersjön, Nordsjön och Nordostatlanten. Ices gör årligen beståndsuppskattningar. EU har en gemensam fiskeripolitik (GFP) som ska se till att fisket nyttjas på ett sätt som är både ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart. EU-länderna fattar gemensamma beslut om fiskekvoter i svenska och övriga EU-länders vatten. Det finns även många arter som inte regleras av EU:s gemensamma regler. Flera av dessa nationellt reglerade arter är betydelsefulla för såväl det yrkesmässiga kust- och insjöfisket som fritidsfisket. Hit hör t.ex. sik, siklöja, öring, ål, gädda, abborre, gös och hummer.

För att följa upp arbetet med att nå Hav i balans samt levande kust och skärgård har Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten tagit fram indikatorn ”Hållbart nyttjade fisk- och skaldjursbestånd i kust och hav”. 2023 bedömdes att endast 41 procent av bestånden nyttjades på ett hållbart sätt.

Under de senaste åren har kritiken mot de stora industritrålarna varit skarp. Cirka 95 procent av Sveriges totala fångst tas upp av de 20 största båtarna, vars fångster går till produktion av djurfoder. För en långsiktigt hållbar förvaltning av fiskbestånden måste vi göra rätt prioriteringar. Vill vi ha ett storskaligt fiske med ett fåtal båtar eller vill vi ha ett livskraftigt lokalt fiske som främjar levande kustsamhällen? Vill vi att den fiskeresurs vi gemensamt förfogar över ska gå till foder för fisk, kyckling och mink, eller vill vi att fisken ska gå till mänsklig konsumtion och på så sätt skapa mervärde i de lokala hamnar där den landas?

En rapport som Sportfiskarna presenterade 2020 visar tydligt hur industrifiskets fångster ökat under 2000-talet. Under 2018 landades av svenska fartyg 15 600 ton, och 96 procent av de landningarna (fångster som togs i land) stod fem fartyg i södra Bottenhavet för. Siffrorna står sig fortfarande. Samtidigt vittnar lokala fiskare om svårigheter att få ihop tillräckligt stora fångster och att de vid upprepade tillfällen tvingas ligga kvar i hamn för att fångsterna beräknas bli för låga.

Liknande trender med mindre fångster finns runt hela den svenska kusten. Fångsterna i dag är betydligt mindre än för 30–40 år sedan. I Kattegatt bedöms beståndet av torsk vara så litet att forskares råd är att inte fiska torsk. I Östersjön har EU sedan tidigare ett beslut om akut torskfiskestopp. För varje år försämras statusen för många bestånd, och inför 2025 är Ices råd bl.a. fortsatt stopp för torskfisket och en minskning av skarpsillsfisket i Östersjön.

Sverige äger inte ensamt frågan om fisket, men det är viktigt att regeringen inte använder EU-samarbetet som ett svepskäl för att inte agera. Vi har relativt stort utrymme att själva anta nationella fiskeregler i territorialhavet, även i områden där andra stater har tillträde.

Levande kustsamhällen innebär möjligheter för människor att bo och arbeta på landsbygden och i orter längs kusten. Ett småskaligt fiske är därför också en landsbygdsfråga. Det är inte rimligt att några enskilda fartyg står för en så stor andel av fisket medan flertalet får dela på en betydligt mindre del av beståndet. Det är inte en rättvis fördelning. Ett småskaligt fiske är mer hållbart och går också oftare till direktkonsumtion, till skillnad från industrifisket som lämnar stora delar av fångsten till fodertillverkning i Danmark. Livskraftiga fiskbestånd och ett levande småskaligt fiske är också gynnsamt för den nationella livsmedelsberedskapen i händelse av kris. Mindre båtar som kan fiska både kustnära och på öppet hav gör att fisket enklare kan ställas om. Mindre båtar kräver också mindre energi. Stora fartyg kan inte heller landa fångsten i alla hamnar.

4 Fördelningen av fiskekvoter

Havsmiljön kring Sverige och globalt påverkas negativt av flera olika miljöproblem och det svenska fisket står inför stora utmaningar. Svårigheterna med att överleva på fiske är särskilt tydliga för dem som fiskar kustnära där tillgången på livskraftiga bestånd är mycket låg.

Orsakerna till problemen runt kusten är flera; rubbningar i ekosystem likväl som storskaligt fiske med stora industritrålare utanför kusten spelar in.

I dagens fiskeflotta har varje båt tillstånd att fiska en eller flera specifika arter. Därför har vi i dag båtar som bara kan fånga torsk och andra som har tillstånd att fånga sill. Särskilt i Östersjön med sitt känsliga ekosystem är det lätt att förstå att det inte är

hållbart att fiska på bara en art. Mer ekologiskt och socialt hållbart vore om varje båt kunde tillåtas att variera sitt fiske efter rådande situation. Det hade bl.a. kunnat avhjälpa den situation som uppstod med det akuta fiskestoppet på torsk 2019.

Regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över systemet för fördelning av fiskekvoter i syfte att yrkesfisket ska bedrivas ekosystemanpassat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver möjligheten att skapa möjlighet att fiska på olika bestånd behöver regeringen ha en plan för hur småskaliga fiskare ska kompenseras vid snabba ändringar av kvot-tilldelning för att inte tappa kompetens eller försvåra föryngring i yrkesgruppen. Föryngringen bland Sveriges fiskare är långsam och medelåldern är hög. Det behöver finnas tilltro till fiskets möjligheter i framtiden och då krävs trygga arbetsvillkor likväl som vetskap om att stöd för stillaliggande båtar kommer att betalas ut när förut-sättningarna förändras.

Vänsterpartiet anser att dagens system med individuellt överförbara kvoter (ITQ) inte är långsiktigt hållbart. Systemet, som fördelar de pelagiska arterna som strömming och makrill, baseras på individuella kvoter som ges till varje båt. Kvoterna kan sedan också säljas eller bytas mellan båtarna. Det är ett system som gör att kvoterna samlas hos några få båtar. Syftet när det infördes var att få ned antalet båtar, vilket gör att det i dag bara är några få stora båtar som kan leva riktigt gott på sina fångster. Storskaligt fiske i vissa områden och under vissa tider på året kan minska mängden strömming som vandrar in i kustnära områden. Risken finns att lokalt lekande bestånd slås ut. Följd-effekterna blir både sämre tillgång på fisk för småskaligt, kustnära fiske och storskaliga ekosystemförändringar. Dessutom har fisket för mänsklig konsumtion minskat sedan införandet av ITQ, liksom lönsamheten för det småskaliga fisket. Därför menar vi att det här är ett system som måste revideras med helt andra mål i fokus.

Regeringen bör ta initiativ till en omarbetning av systemet med individuellt över-förbara kvoter (ITQ) för stärkta regionala kvoter där en större del av fångsten går till humankonsumtion, inom ramen för ett ekosystembaserat fiske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Trålgräns och fiske i marint skyddade områden

Regeringen har ett pågående regeringsuppdrag till Havs- och vattenmyndigheten, som innebär tidsbegränsade försök som motsvarar att flytta ut trålgränsen i försöksområden. I propositionen gör regeringen bedömningen att det bör tas fram permanenta regleringar avseende pelagiskt trålfiske inom hela området upp till 12 nautiska mil från baslinjen i svensk territorialzon i Östersjön. För att uppnå en ekosystembaserad förvaltning med tydligare fiskeregleringar anser Vänsterpartiet att det behövs skapare och tydligare åtgärder som omfattar hela Sveriges kustområden och marint skyddade områden.

I dag har vi en trålgräns som går 3–4 nautiska mil från kusten. Tanken med trålgränsen är att den ska ge fredade områden för lek, uppväxtområden och känsliga bottenar. Nu har flera röster höjts för att flytta ut trålgränsen ytterligare och miljörörelsen tillsammans med delar av yrkesfisket tycks eniga i att det är ett förslag man vill se bli verklighet. Vänsterpartiet anser att detta är en lämplig åtgärd för att begränsa de negativa effekterna av bottentrålning. I dag vittnar fiskare längs kusten om bestånd som

aldrig når innanför trålgränsen och fiskare tvingas stanna i hamn p.g.a. de alltför små eller helt uteblivna fångsterna.

En flytt av trålgränsen skulle stärka de kustnära områdena och ge en bredare skyddszon. EU:s gemensamma fiskeripolitik ger varje land möjlighet att begränsa tillgången till kustområdena ända ut till territorialgränsen, vilken ligger 12 nautiska mil från baslinjen. Det råder dock osäkerhet kring om denna möjlighet begränsas av bilaterala avtal med grannländer.

Vänsterpartiet anser att regeringen ska verka för utflyttad trålgräns för både botten-trålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Sverige har i dag bilaterala fiskeavtal med Norge, Danmark och Finland som ger länderna rätt att fiska i varandras vatten. En utflyttning av trålgränsen skulle därför påverka även dessa länders fiske och måste därför föregås av samråd med dem. Det avtal mellan Sverige och Danmark som omfattar södra Östersjön och Kattegatt slöts 1932 och avtalet med Finland 1975. Stora förändringar har skett i fisket sedan dess. En granskning gjord av tidningen Sveriges Natur visar dessutom att det råder oklarhet om hur avtalet med Danmark ska tolkas. Avtalen med Danmark och Finland bör därför omförhandlas eller sägas upp.

Vänsterpartiet anser att regeringen bör omförhandla, alternativt säga upp, fiskeavtalen med Danmark och Finland för att möjliggöra en utflyttning av trålgränsen.

Våra hav och kustvatten är under stor press längs med hela kusten. Ofta handlar det om påverkan från en rad olika faktorer. Det behövs ett långsiktigt skydd av havens ekosystem. Miljömålsberedningen konstaterar i sitt betänkande Havet och människan att skyddade områden är nödvändiga för att skydda biologisk mångfald och viktiga ekosystemtjänster. De behöver vara rätt placerade och ha funktionella och effektiva regleringar. Yrkesfiskare höjer själva rösten för fler skyddade områden, som rätt utformade och rätt placerade kommer att ge fisken möjlighet att växa och föröka sig.

Skyddet av marina områden i Sverige är på många platser svagt och innebär fortsatt möjlighet till fiske och trålning. I slutet av 2019 omfattades 14 procent av Sveriges totala havsområde, inklusive den ekonomiska zonen, av skyddade marina områden, enligt Miljömålsberedningen. Den största delen är Natura 2000-områden och inte ens en procent är nationalparker. Även där förekommer fiske.

Vänsterpartiet anser att det behövs ett särskilt etappmål för att få till ett nätverk av skyddade marina områden och det behöver förtydligas i vilken omfattning skyddet ska gälla. Förutom att hjälpa Sverige att nå miljökvalitetsmålen bidrar skyddade områden till en hållbar fiskenäring, där fiskare på lång sikt har möjlighet att livnära sig på sitt fiske. Ett starkare skydd med fokus på lek- och uppväxtområden ger även större möjlighet för aktivt yrkesfiske.

Vänsterpartiet anser att det behöver införas ett generellt fiskeförbud i marina skyddade områden och att fiske endast bör tillåtas om det kan bedrivas utan att påverka områdets bevarandevärden. Det skulle gynna fiskbestånden både i skyddade områden och i kringliggande områden samtidigt som det skulle skydda livsmiljöer och öka motståndskraften mot till exempel övergödning. I förlängningen gagnar detta också fiskenäringen.

Vänsterpartiet anser att ett generellt fiskeförbud bör införas i marina skyddade områden och fiske bör endast tillåtas om det kan bedrivas utan att påverka områdets bevarandevärden.

I Vänsterpartiets följdmotion på regeringens proposition 2023/24:156 Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske finns våra förslag för att flytta trålgränsen och införa generellt fiskeförbud i marina skyddade områden.

6 Bottentrålning

Bottentrålningen är ett stort hot mot känsliga och ofta relativt okända havsmiljöer och ekosystem. De flesta arter som lever i djuphaven har långsam tillväxt- och reproduktions-takt, vilket gör att det tar mycket lång tid innan den mängd fisk som fiskas upp ersätts. Man använder tunga redskap som river upp skadliga stoftmoln och ödelägger livet på bottenarna. Bottentrålning påverkar miljön på flera sätt både genom fysisk påverkan på livsmiljöer och biologiskt genom att artsammansättningen förändras. Bottentrålning påverkar även klimatet negativt genom att frigöra kol från sedimenten som orsakar koldioxidutsläpp.

Den största delen av bottenlevande fisk och skaldjur som fångas av svenskt yrkesfiske fiskas med bottentrål. Det pågår utveckling av mer skonsamma redskap. Det är viktigt att denna utveckling backas upp av politiska beslut genom krav på att man använder sig av de mest skonsamma fiskeredskap som finns tillgängliga.

Sverige bör verka för ett förbud mot icke-skonsam bottentrålning inom EU. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Även om mer skonsamma redskap används har dock områden som trålas ofta svårt att återhämta sig. Men även i områden som trålas sällan är bottensamhällena starkt påverkade, eftersom återhämtningen är långsam. Vi anser att det borde vara möjligt att införa regleringar som begränsar bottentrålning i tid och rum. Enligt Artdatabankens rödlista är djup havsbotten den biotop med störst andel rödlistade arter av alla svenska biotoper, både på land och i havet. Artdatabanken pekar även på behovet av att inrätta fler sammanhängande skyddsområden mot just bottentrålning. Enligt utvärderingar från SLU kan fisk öka i både antal och storlek i områden som är fiskefria under längre tid. Sverige måste också uppfylla mål om god bottenintegritet i havsmiljödirektivet. Att minska påverkan från bottentrålning är en viktig åtgärd för att uppnå detta.

Många som fiskar med hjälp av trål gör det på ungefär samma sträcka men kan emellanåt lägga trålen på en annan plats. Detta gör att även de bottnar som bara trålas någon gång ibland blir väldigt påverkade av trålningen, trots att de inte ger särskilt stora bidrag till fångst eller ekonomi.

Vänsterpartiet menar att givet hur stora konsekvenser bottentrålning har för områden som sällan trålas, och även för havet i stort, är det dags att se över möjligheten att skapa trålområden och dedikerade sträckningar där det är tillåtet att tråla. Sådana områden skulle kunna föregås av en konsekvensutredning som utreder vilka områden som lämpar sig bäst utifrån både ett miljöperspektiv och ett socioekonomiskt perspektiv. Detta skulle möjliggöra återhämtning av bottenarna i de områden som inte längre trålas och hjälpa Sverige att uppnå havsmiljödirektivets mål om god bottenintegritet. Dessutom är det en viktig åtgärd för att nå den internationella överenskommelsen om att 30 procent av havsområdena i världen ska vara skyddade 2030. Det kan även ge andra positiva miljöeffekter såsom minskad övergödning. I förlängningen fungerar skyddade områden även som en försäkring för fisket då det förhindrar överfiske och bevarar större fiskar som är viktiga för beståndens reproduktionsförmåga.

Regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för att begränsa bottentrålning i tid och rum för svenskt och utländskt fiske till de områden där de gör minst skada för ekosystemen och inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Fasa ut skadliga fiskemetoder och premiera de skonsamma

Bättre val av fiskemetoder, som exempelvis rätt storlek på maskor i fiskeredskap, gör att man kan undvika att fånga för små, för unga eller för stora fiskar. Men trots varierande nätmaskor kan olika redskap orsaka oavsiktliga bifångster av exempelvis sälar, delfiner och dykande sjöfåglar som trasslar in sig. Bifångster i både trål och andra fiskeredskap är ett allvarligt hot mot flera arter av fisk, sjöfågel och marina däggdjur. Dessutom visar studier i bl.a. Östersjön att mängden stora rovfiskar, såsom torsk, gädda och abborre, kan ha stor betydelse för att begränsa tillväxten av alger och andra övergödnings-effekter. Det krävs ytterligare åtgärder för att i samarbete med fiskenäringen stimulera en ökad användning av passiva redskap såsom garn och långrev.

Regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som fasar ut skadliga fiskemetoder samt premierar passiva fiskeredskap. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Strömming

Strömmingens betydelse för Östersjön är stor, både för ekosystemet och för fisket. De senaste årens utveckling är nedslående. Ett för högt fisketryck har tagit beståndet under referenspunkten för hållbar tillväxt. Trots detta fortsätter det skadliga överfisket. EU:s fiskeministrar valde under fiskekvotsförhandlingarna 2023 att gå emot EU-kommissionen och Ices råd om stopp för riktat fiske och ge grönt ljus till ett fortsatt strömmingsfiske på drygt 40 000 ton i centrala Östersjön. Forskare har varnat för att strömmingen är på väg mot kollaps på samma sätt som torsken om inte industrifisket stoppas.

Frågan om varför strömmingen i allt lägre grad rör sig in mot kusten debatteras flitigt. Kustfiskare har gett sin bild av en tydlig minskning och uteblivna fångster medan industrifisket har fortsatt att öka. Forskare har pekat på samband mellan det industriella fisket och fiskens frånvaro vid kusten. Strömming som samlas i stim inför lek och simmar in till kusten är ett lätt byte för industrifisket. Ny kunskap visar att det finns fyra huvudgrupper av strömming i Östersjön och uppskattningsvis ett tiotal undergrupper under varje huvudgrupp som har anpassat sig till sin lokala miljö. Det är viktigt att använda kunskapen om de olika bestånden i förvaltningen för att uppnå ett mer hållbart nyttjande. Utifrån dagens kunskapsläge bör man åtminstone ta hänsyn till förekomsten av vår- och höstlekande strömmingspopulationer. Man bör alltså inte klumpa ihop dem till ett bestånd.

Fiskar man stora kvantiteter på samma plats, och framför allt innan strömmingen hunnit leka, kommer strömmingen snart att försvinna därifrån. Varje delbestånd är en produktionsenhet vilket innebär att havets fiskproduktion blir lägre om dessa bestånd

fiskas ut ett efter ett. Kunskapen om strömmingsbeståndets sammansättning och geografiska fördelning behöver därför utredas. SLU har redan fått ett sådant uppdrag från Havs- och vattenmyndigheten, men för det regionala arbetet inom den gemensamma fiskeripolitiken är det relevant att även Ices får ett liknande uppdrag.

Det finns all anledning att ta avsaknaden av fisk längs våra kuster på allvar. Ingen vill att strömmingen ska gå samma öde till mötes som torsken. Om strömmingen kollapsar riskerar hela ekosystemet att förändras radikalt. Det skulle innebära svåra följder för rovfiskar och andra rovdjur vars basföda är bl.a. strömming. Det skulle också öka effekten av övergödningen.

Regeringen bör skyndsamt begära specifik rådgivning från Internationella havsforskningsrådet (Ices) gällande strömmingens olika lekbestånd för att säkerställa strömmingens reproduktionsförmåga. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Under kommande års förhandlingar om fiskekvoter är det centralt att Sverige verkar för ett stopp för det storskaliga, industriella fisket efter strömming i Östersjön för att bestånden ska få en chans att återhämta sig. Skarpsill fångas i samma fiske och stoppet behöver därför omfatta även skarpsill för att innebära ett verkligt skydd för strömmingen. Det småskaliga kustnära fisket har inte samma påverkan på bestånden och bör därför inte omfattas av stoppet. Regeringen har hittills inte velat driva denna linje i förhandlingarna, men nu är det dags att Sverige agerar som föregångsland för att skydda Östersjöns ekosystem.

Regeringen bör på EU-nivå verka för ett stopp för storskaligt fiske efter strömming och skarpsill i Östersjön, med undantag för småskaligt, kustnära fiske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Lax

Bristen på strömming i Östersjön har negativa effekter på hela ekosystemet och påverkar en rad arter som är beroende av strömming som föda. En av dessa arter är laxen. Laxen i Östersjön leker i älvarna och ungarna lever sina första år där innan de vandrar ut i Östersjön för att växa till sig. Efter några år vandrar de tillbaka till sin födelseälv för att leka. Under den tid laxen lever i Östersjön utgör strömming och skarpsill en stor del av födan.

De svenska laxbestånden i Östersjön har tidigare haft en positiv utveckling, men de senaste åren har de minskat kraftigt. Orsaken verkar främst vara att färre laxar överlever sin tid i Östersjön, bl.a. på grund av brist på mat. Organisationen Sportfiskarna har slagit larm om att mycket färre laxar än normalt vandrar upp i älvarna. De kritiserar det system som innebär att laxkvoter som inte fiskats upp av yrkesfisket kan överföras till nästkommande år och menar att yrkesfisket efter lax snabbare måste kunna anpassas efter beståndets aktuella status. Vänsterpartiet delar denna kritik och menar att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att förändra förvaltningen av laxbestånden.

Regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att stoppa överföringen av fiskekvoter på lax från ett år till ett annat samt att göra nödvändiga förändringar för att det ska vara möjligt att snabbt begränsa yrkesfisket om beståndet är i dåligt skick. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 Inför förbud mot ålfiske

Ålen är klassad som akut hotad i Sverige. Sedan 1950-talet har mer än 99 procent av beståndet av glasålar (ålyngel) vid Europas kuster försvunnit. Sedan 2007 råder ett generellt förbud mot att fiska ål i Sverige och endast den som har särskilt tillstånd från Havs- och vattenmyndigheten får fiska arten. I dag finns i storleksordningen 150 yrkesfiskare som har tillstånd att fiska ål och inga nya tillstånd beviljas. Regeringen har dock gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för att möjliggöra överlåtelse av ålfisketillstånd.

Utöver det legala fisket i Sverige på ål finns även illegalt fiske. Så länge det finns legalt fiske på ål så försvåras även kontrollen av försäljning av illegal ål och varje år beslagtas hundratals olagliga ålfiskeredskap i svenska vatten. Det internationella havsforskningsrådet (Ices) rekommenderar att det snarast införs ett totalt fiskestopp på ål.

EU beslutade 2023 om en stängningsperiod för ålfiske i havet på sex månader, mellan den 15 september 2024 och den 15 mars 2025. Perioden omfattar en del av året då det fiskas mycket lite ål och åtgärden bidrar därför inte till att stärka ålbeståndet.

Vänsterpartiet anser att de åtgärder som finns på plats är otillräckliga och att ett totalt stopp för ålfiske i stället bör införas. Att som regeringen öppna för att fisketillstånd ska kunna överlåtas är helt fel väg att gå. Sverige har ansvar för att bevara ålen, inte minst då de flesta köns mogna ålarna (blankålar) från Östersjöregionen vandrar ut längs vår kust, och vi bör vara ledande för att skydda arten. Vi inser att det också krävs andra åtgärder än reglering av fisket för att arten ska återhämta sig, inte minst med tanke på vattenkraftens negativa påverkan, men nuvarande fiske på arten är likväl inte hållbart. Ett totalt fiskestopp bör därför införas tills arten återhämtat sig.

Sverige bör införa ett förbud mot riktat fiske på ål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att EU inför förbud mot riktat fiske på ål inom EU. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Effektivare fiskeövervakning

För att uppnå ett hållbart fiske behövs ett fungerande regelverk och tydlig efterlevnad. Som för de flesta regelverk krävs även effektiv kontroll där ökad kunskap om överträdelser gynnar det yrkesfiske som följer regelverket. Sedan 2019 är landningsskyldigheten (dvs. att all fisk som fångas och har en kvot inom EU ska tas ombord och landas i hamn) införd i samtliga EU-vatten. En hög efterlevnad av landningsskyldigheten kräver ett effektivt kontrollsystem.

En granskning av stiftelsen BalticWaters visar på mycket stora problem med fusk inom det svenska fisket. Det handlar bl.a. om att en art rapporteras som en annan art och att fartygen rapporterar in mindre fångster än vad som faktiskt tas upp. EU-kommissionen genomförde 2022 en revision av Sveriges fiskerikontroller som också visade på allvarliga brister gällande vägning och registrering av de fångster som landas i Sverige samt att Sverige misslyckas med att efterleva de EU-regler som finns på området. De största problemen är kopplade till industrifisket. Problemen påtalades redan i en tidigare revisionsrapport 2014. Kommissionen kritiserar Sverige för att inte ta frågorna på allvar och anser att det krävs omedelbara åtgärder för att hantera bristerna. Inrapporterade

fångster utgör underlag för havsforskningsrådet Ices när de utfärdar råd om fiskekvoter, vilket innebär att felrapportering får allvarliga följd effekter då beståndens storlek överskattas och kommande års fiskekvoter sätts för högt.

Vänsterpartiet har under flera år verkat för stärkt fiskeövervakning och bättre kunskapsunderlag gällande fiske och fiskebeståndens utveckling. Vi har återkommande föreslagit att det ska göras försök med elektronisk fjärrövervakning, som sedan länge är känt som en effektiv metod både avseende hantering och kostnader för övervakning. Kameramaterialet används för att säkerställa att rapporterade fångstuppgifter i loggboken är korrekta samt för att fastställa att utkast till havs inte sker. HaV genomförde 2021 till våren 2024 försök med elektronisk fjärrövervakning av fiskefartyg som visade att systemet fungerar. Nya EU-regler som träder ikraft de kommande åren innebär också bl.a. krav på kameraövervakning av större fartyg, med möjlighet för medlemsländerna att utöka kraven till mindre fartyg.

För att stärka fiskeövervakningen föreslår Vänsterpartiet i motion Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (mot. 2024/25:582) ökat anslag för fler kontroller för att beivra illegalt ålfiske samt fler fiskerikontroller av yrkesfisket i sin helhet.

BalticWaters framhåller i sin granskning att sanktionsavgifterna för felrapportering av fångster är mycket låga och inte står i proportion till värdet av fångsten, vilket inte ger incitament att följa reglerna. En vanlig bötessumma för felrapportering är 2 000 kronor, samtidigt som värdet av en fångst kan vara flera miljoner kronor. Även EU-kommissionen påtalar att det krävs kännbara åtgärder mot dem som bryter mot fiske-reglerna. Vänsterpartiet anser att sanktionsavgifterna behöver höjas till en nivå som skapar incitament för fiskefartygen att följa reglerna.

Sanktionsavgifterna för överträdelse av regelverk gällande fiske bör höjas så att de blir ekonomiskt kännbara för de fartyg som bryter mot reglerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 EU:s fiskepartnerskapsavtal

Över 90 procent av de kommersiella fiskebestånden i världen är fullt utnyttjade eller överutnyttjade. Delvis som en kolonial rest hämtar europeiska fiskeflottor upp fisk från fattiga länders vatten. EU gör detta genom s.k. fiskepartnerskapsavtal med företrädesvis afrikanska länder. Avtalen innebär att avtalsländerna överför fiskerättigheter till EU mot ekonomisk ersättning. Den största delen av avtalen har slutits med utvecklingsländer. Dessvärre har många av avtalsländerna fiskbestånd som redan är överfiskade och det verkliga utrymmet för utländska fartyg är således minimalt. Avtalsländerna är många gånger beroende av det småskaliga kustfisket som skapar sysselsättning och livsuppehälle för många av världens fattiga. Denna försörjningsmöjlighet riskerar att slås ut då EU:s fiskeflotta fiskar på redan hårt ansatta bestånd. I t.ex. Västafrika har mycket av det kustnära fisket helt slagits ut, till stor del som följd av EU:s fiske. Även om en del ändringar har gjorts av dessa avtal kvarstår grundproblematiken, nämligen att europeiska flottor tömmer dessa länders vatten på fisk.

Vänsterpartiet vill se ett hållbart och lokalt förankrat fiske. Att fiskefartyg från EU-länder åker världen över för att fiska kan inte anses bidra till det. Vi anser därför att Sverige bör verka för att EU i stället ska stödja lokalt hållbart fiske. EU bör hjälpa de

länder där avtal i dag finns att stärka fiskeförvaltningen ur ett ekosystemperspektiv. Detta kan ske genom ekonomiskt stöd, ny teknik och kunskapsöverföring.

Sverige bör verka för att EU i stället för fiskepartnerskapsavtal med tredjeländer ska ge stöd till lokalt hållbart fiske i dessa länder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

När det gäller EU:s fiskeavtal med Marocko har Vänsterpartiet länge verkat för att Sverige ska säga nej till avtalet då det innefattar det ockuperade Västsahara och inte har godkänts av Västsaharas legitima representant Polisario. Vi utvecklar detta i motionen Handelspolitik (mot. 2023/24:989).

Andrea Andersson Tay (V)

Kajsa Fredholm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Håkan Svenneling (V)